

wond ; de incontinentia urinae bleef intusschen nog bestaan, zoodat applicatie van den catheter onnoodig was.

Na den derden dag kwam er een weinig urine door de wond. Den 6den dag nam ik de hechtingen weg, deed injecties met ac. phenyl. in de vagina en den 12den dag was de wond geheel gesloten.

Tegen den nog overblijvenden blaascatarrah en incontinentia deed ik injecties met eene oplossing van sulph. zinci en gaf inwendig nux vomica.

Veertien dagen na de steensnijding exstirpeerde ik den op de pubis gezeten tumor, die een cyste bleek te zijn met een vrij dikken wand en gevuld met eene gele, roomachtige vloeistof.

In den tijd van 5 weken was de vrouw volkomen hersteld en geniet thans eene uitmuntende gezondheid.

Wegens de groote zeldzaamheid zulk een grooten steen bij eene vrouw te moeten verwijderen, vond ik het niet ongeschikt dit geval te publiceeren.

Loenen, November 1877.

Dr. H. J. PLANTEN.

WETENSCHAPPELIJKE MEDEDEELINGEN.

DE ANIMALE VACCINATIE IN ONS LAND. — In eene beknopte en niet-temin in menige belangrijke bijzonderheid tredende brochure getiteld: *La Vaccination Animale dans les Pays-Bas*, par le Docteur B. CARSTEN, Inspecteur-adjoint du Service de Santé de la Hollande Meridionale. Imprimerie de l'État, vindt men een overzicht van hetgeen tot heden voor de Vaccinatie met animale lymphe hier te lande gedaan is. Bestemd zijnde voor het in September dezes jaars te Genève gehouden Internationaal Congres voor Geneeskundige Wetenschappen, tot hetwelk de Heer CARSTEN van Regeeringswege was afgevaardigd, is zij in de Fransche taal geschreven en zal daardoor met te beter gevolg de aandacht van het buitenland vestigen op het gewis niet onbelangrijk aandeel, door Nederland aan het hoogst gewichtige vraagstuk der Koepokinenting genomen.

Voor diegenen onzer lezers, die de brochure niet ter hand hebben, deelen wij het volgende er uit mede.

Aan Dr. NEGRI te Napels, die, overtuigd van het onvoldoende der retrovaccinatie als middel om de koepoklymphe te regenereren, zich sedert 1840 tot het uitsluitend gebruik maken van rechtstreeks aan het rund ontleende lymphe bepaalde, verblijft de eer de baanbreker te zijn in zake animale, d. i. grondig verbeterde toepassing der vaccine.

Niet voor 1864 werd NEGRI's voorbeeld gevolgd door Dr. LANOIX te Parijs, die meer bijval vond dan zijn voorganger.

Reeds in het volgend jaar (1865) werd de animale vaccinatie in praktijk gebracht door Dr. WARLOMONT te Brussel en Dr. PISSIN te Berlijn.

Daarop volgde weldra de oprichting van Staatswege van het Parc vaccinogène te Brussel.

Bereids in 1865 had het Rotterdamsch Koepokinenting-Genootschap zijne bijzondere aandacht gevestigd op de animale vaccinatie. In Maart 1868 is het geslaagd in het oprichten van een eigen Parc vaccinogène, het eerste in Nederland.

Te Amsterdam werd door het Genootschap ter bevordering der koepokinenting voor minvermogenden een Parc vaccinogène geopend in Maart 1869.

Onder den indruk der Pokken-epidemie van 1870 en 71 kwam, in laatstgenoemd jaar, met medewerking van het *Roode Kruis*, een Parc vaccinogène tot stand te 's Gravenhage.

Nadat, ter uitvoering der Wet tot voorziening tegen besmettelijke ziekten (December 1872) het ten allen tijde voorhanden zijn van deugdelijke lymfhe noodzakelijk was geworden, werd van Staatswege een Parc vaccinogène gesticht te Utrecht aan de Veeartsenijschool. In Juli 1873 trad het in werking.

Wijders zijn te Haarlem, Groningen en Kampen tijdelijke inrichtingen voor animale vaccine tot stand gekomen, zoodat Nederland thans 4 vaste en 3 tijdelijke Parcs vaccinogènes bezit.

Gaf de overbrenging der animale lymfhe op den mensch in de eerste jaren niet die gunstige uitkomsten, welke men er van gehoopt had, bij wijziging en verbetering der methode van toepassing ten gevolge van rijpende ervaring, werden de resultaten meer bevredigend en mogen die van de jaren 1875 en 76 met het volste recht *zeer* gunstig genoemd worden.

Eene tabel door Dr. CARSTEN onder het opschrift van: *Vaccinations et revaccinations. Resultats des vaccinations animales*, in zijne brochure gegeven, laten hieromtrent niet den geringsten twijfel over.

Bedroeg in 1868, toen nog in Rotterdam alleen een Parc vaccinogène bestond, het aantal mislukkingen (*insuccès*) met animale lymfhe 24.6 ten honderd en in 1869, toen Rotterdam en Amsterdam beide in werking getreden waren, nog 18.5 ten honderd — van 1870 tot en met 1876 is de verhouding gunstiger en gunstiger geworden en daalde het aantal mislukkingen van jaar tot jaar in de volgende orde:

8 pCt., 4.6 pCt., 1.6 pCt., 1.2 pCt., 1.3 pCt., 1 pCt., 0.80 pCt.!

Ofschoon de schrijver dit punt in het midden laat, mag men uit bovenstaande cijfers gerustelijk afleiden dat het aantal mislukkingen met animale lymfhe, hoewel in de eerste jaren aanzienlijk, thans geringer is dan bij de vroeger gebruikelijke inenting van arm op arm. Zeer zeker zal dit zoo zijn, wanneer bij de overbrenging van humane lymfhe gebruik gemaakt wordt van glaasjes of buisjes.

Doch behalve de — men mag wel zeggen schitterende — uitkomst van de hoogst merkwaardige daling van het cijfer der mislukkingen met animale lymfhe, geeft de tabel van Dr. CARSTEN nog in een ander opzicht reden tot tevredenheid.

Wanneer men de cijfers der beide, door de Pokken-epidemie geteisterde jaren 1870 en 1871 buiten rekening laat, ontwaart men dat — zonder uitzondering — in de vier steden die een Parc vaccinogène bezitten, het aantal animale vaccinaties en revaccinaties regelmatig toeneemt. Te Rotterdam bedroeg het 218 in 1868, 569 in 1872, 2193 in 1876; te Amsterdam 137 in 1869, 205 in 1872, 2418 in 1876; te 's Gravenhage 716 in 1872, in 1876 reeds 2024; in Utrecht 111 in 1873, 656 in 1876.

Hierbij komt dat vooral te Rotterdam en Amsterdam de verhouding der vaccinaties met humane lymfhe tot de animale meer en meer klimt ten gunste van de laatsten. Te Rotterdam heeft in 1868 het aantal humane vaccinaties de animale overtroffen met 750, in 1876 bestond daar voor de animale een plus van 1327. In Amsterdam bedroeg in 1869 het minus der animale inenting 1192, daarentegen in 1876 het plus 1269.

Alzoo blijkt dat in volkrijke steden, waar ten allen tijde vrijheid van keus bestaat tusschen animale en gehumaniseerde lymfhe, door het publiek meer en meer de voorkeur gegeven wordt aan de animale. Terecht komt de Heer CARSTEN dan ook tot de gevoltrekking: *la vaccination animale semble être destinée à remplacer la vaccination Jennérienne dans les grandes villes.*

Sedert de in gebruikneming der animale lympe in Nederland is nog geen enkel geval bekend van Pokken of Varioloiden na inenting met *die* lympe. Nadeelige gevolgen van de animale vaccine zijn nergens waargenomen.

Behalve bovenstaande, hier in breede trekken medegedeelde uitkomsten geeft de brochure van Dr. CARSTEN vele bijzonderheden ten beste met betrekking tot de methode van inoculatie der kalveren, tot het afnemen en overbrengen der lympe, tot de wijze van verpakking en verzending naar onze Koloniën, tot de kosten van oprichting en onderhoud van een Parc vaccinogène enz.

Abusievelijk wordt door den Schrijver vermeld dat al de Parcs vaccinogènes ten onzent eenmaal 'sweeks kosteloos en eenmaal tegen geldelijke vergoeding inenten: te Amsterdam bewijst het Parc vaccinogène zijne dienst nooit anders dan kosteloos. Het wordt niet, gelijk de Schrijver meent, enkel door Provincie en Rijk, maar ook door de Gemeente met een jaarlijksche bijdrage gesteund. A.

TRICHINOSE IN SAKSEN IN 1875. — Luidens het 7de Jaarberigt van het *Landes-Medicinal-Collegium über das Medicinalwesen im Königreich Sachsen auf das Jahr 1875*, Leipzig, 1877, S. 70 ff., is de trichinose in genoemd jaar er meer dan tot dusver, en wel in niet minder dan 7 groepen, waargenomen. Het eten van rauwe ham of van worst gaf ook nu aanleiding tot het ontstaan der ziektegevallen. Ook bleek weêr hoe voorzigtig men moet zijn in zijn oordeel over het al of niet aanwezig zijn van trichinen in eenig varkensvleesch, ook als personen, die met het mikroskoop weten om te gaan, het onderzoek doen. Meer dan eens moesten 30 à 40 praeparaten onderzocht worden alvorens men op ééne trichine stiet. De ziektegevallen kwamen voor in Plauen i. V. (4 gevallen); in Zittau (4 gevallen); in Zittau voor de tweede maal en toen vooral onder de soldaten van het garnizoen aldaar (116 gevallen te zamen); in Oppuch (5 gevallen); in Meissen (30 gevallen), en in Wilkau (23 gevallen), en in Dresden (11 gevallen). In het geheel werden dus op 7 plaatsen 193 personen ziek. De gevallen waren meestal ligt; sommigen liepen zeer slepend. Slechts 1 patiënte stierf, de 17jarige nicht van den slagter te Zittau, die vermoedelijk het trichinouse vleesch heeft geleverd. (Hoe de zieken werden geneeskundig behandeld, wordt ook nu in het Verslag niet medegedeeld, wat REF. meent te moeten betreuren. Dit slechts blijkt, dat van purgantia in het begin der ziekte althans soms gebruik gemaakt wordt.)

Overigens vonden de onderzoekers slechts imaal trichinen in het ingevoerde Amerikaansch spek. A. CN.

BOEK AANKONDIGING.

Vorlesungen über allgemeine Pathologie. Ein Handbuch für Aertzte und Studirende, von Dr. JULIUS COHNHEIM, Erster Band, 1877. Verlag von A. HIRSCHWALD.

Aan het boekenschrijven over algemeene pathologie is geen eind. Het aantal handboeken over die wetenschap is in den laatsten tijd zoo vermeerderd, dat niet alle uitvoerig kunnen worden besproken. COHNHEIM heeft zich echter zulk een naam ver-